

Трудове навчання (технології). Креслення.

Особливістю сучасного уроку трудового навчання є навчання учнів не лише конкретним трудовим операціям але й підготовка їх до життя, формування таких цінностей особистості, які допоможуть стати успішним у виборі свого життєвого шляху.

Типовими навчальними планами для загальноосвітніх навчальних закладів на вивчення трудового навчання передбачено:

- у 5, 6, 9 класах – 1 год. на тиждень;
- у 7-8 класах – 2 год. на тиждень;
- у 10-11 класах (незалежно від профілю) – 1 год. на тиждень;
- у 10-11 класах технологічного профілю – 6 год. на тиждень.

Окрім цього, кількість годин на вивчення навчального предмета трудового навчання у всіх класах може збільшуватись за рахунок часу варіативної складової навчальних планів передбаченої на навчальні предмети, факультативи, індивідуальні заняття та консультації.

Реалізація змісту трудового навчання забезпечується навчальною програмою «Трудове навчання. 5-9 класи» (нова редакція) за загальною редакцією В. М. Мадзігона, яка має гриф «Затверджено Міністерством освіти і науки» (від 27.08.2010 № 1/11-8205). Програма з варіативними модулями розміщена на офіційному сайті Міністерства www.mon.gov.ua.

Зміст навчального предмета реалізується за трьома варіантами програми:

- для хлопців;
- для дівчат;
- для класів, що не поділяються на групи хлопців і дівчат.

Навчальна програма з трудового навчання для учнів 5-9 класів побудована за модульною системою. Вона складається з інваріантних (обов'язкових), варіативних (на вибір) та базового (для класів, що не поділяються на групи хлопців і дівчат) модулів.

Інваріантний зміст трудового навчання розрахований на засвоєння окремими групами хлопців і дівчат. Він займає приблизно половину навчального часу. Інваріантний модуль вивчається у 5-8 класах у першому півріччі.

Варіативні модулі обирає вчитель у залежності від матеріально-технічної бази, фахової підготовленості, регіональних традицій наповнюваності класів та бажання учнів. Розроблено окремий перелік варіативних модулів для 5-6 та 7-9 класів. Варіативні модулі розраховані на 16 годин кожен. Їх вивчення відбувається за окремо розробленими програмами.

Зміст трудового навчання для класів, що не поділяються на групи хлопців і дівчат складається лише з варіативних модулів. При цьому, учні мають освоїти базовий модуль. Наскрізними лініями, що закладені у зміст базового модуля є:

- проектування виробів (у 5-му класі основи художньо-конструкторської діяльності);
- конструкційні матеріали;
- основи техніки і технологій.

На освоєння навчального матеріалу передбаченого базовим модулем не відводиться окремих годин. Він вивчається інтегровано з вивченням варіативних модулів. Учителеві на початку навчального року слід спланувати перелік та послідовність вивчення варіативних модулів, а також розподілити навчальний матеріал, передбачений базовим модулем.

Трудове навчання у 5-9 класах базується на практичній діяльності учнів. Засвоєння теоретичного матеріалу доцільно проводити під час практичних робіт, не витрачаючи на це окремого навчального часу. Однак, не виключається можливість проведення уроків засвоєння нових знань, під час яких вчитель може розкрити навчальний матеріал всього модуля, або його окремої частини. Такі уроки у навчальному процесі можуть бути одиничними.

У 5-му класі учні вивчають найпростіші прийоми обробки фанери, ДВП, тканини, прийоми роботи із шаблоном, виготовляють на основі цього найпростіший виріб запропонований учителем. Після цього, під час вивчення наступного розділу, учні вивчають

основи художньо-конструкторської діяльності: вибір форми конструйованого виробу із застосуванням методів проектування, обґрунтування вибору, планування відповідних операцій тощо.

Навчання хлопців і дівчат на уроках трудового навчання має відбуватися окремо. Поділ класів на групи здійснюється відповідно до нормативів, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.02 р. №128, і відбувається за наявності в класі більше 27 учнів для міських шкіл та більше 25 для сільських.

Якщо кількість учнів у класі не дає змоги здійснити поділ на групи на гендерній основі, можна скористатись іншими варіантами формування груп: з паралельних класів; формування змішаної групи хлопців і дівчат; поділ на групи за рахунок варіативної частини навчального плану.

З метою свідомого вибору учнями профілю навчання з 8 класу запроваджується допрофільне навчання. У 8-9 кл. учні повинні глибше познайомитися з різними профілями та напрямками навчання. Таке ознайомлення може здійснюватися за рахунок упровадження курсів за вибором та профорієнтаційних курсів.

Курси за вибором дають змогу учням не тільки оволодіти технологією вибору, а й апробувати різний зміст з метою самовизначення.

Іншою складовою допрофільного навчання є профорієнтаційні курси. Міністерством освіти і науки України надано гриф навчальним програмам курсів «Людина і світ професій» для учнів 8-9 класів та «Побудова кар'єри» для учнів 10-11 класів. Зазначені курси за вибором можуть бути розраховані на 9, 18, 35 і навіть 70 год. Програми курсів надруковано на сторінках фахового журналу «Трудова підготовка в закладах освіти» та фахової газети «Трудове навчання».

Головна мета курсу «Людина і світ професій» — підготовка учнів 8-9 класів до вибору профілю навчання у старшій школі. Мета курсу реалізується у процесі виконання комплексу навчальних і виховних завдань.

Учні 10-11-х класів, незалежно від профілю навчання (крім технологічного) освоюють навчальний предмет технології (трудове навчання) за навчальною програмою «Технології. 10-11 класи» (авт.: А.І.Терещук та інші).

Програма має модульну структуру і складається з двох частин – інваріантної та варіативної. Основою інваріантної складової є базовий модуль «Проектні технології у перетворюючій діяльності людини». На вивчення базового модуля у 10-11 класах відводиться по 12 годин. Вивчення другої частини програми передбачається в обсязі 20 годин (один варіативний модуль). Модулі слід обирати з урахуванням побажань учнів, матеріально-технічної бази навчальних шкільних майстерень, фахової підготовленості вчителя. Це дасть можливість учням, незалежно від профілю навчання, оволодіти практичними технологіями, які викликають зацікавленість.

Варіативні модулі мають засвоюватися старшокласниками через проектну діяльність, результатом якої є творчий проект.

Наразі дозвіл на використання у загальноосвітніх навчальних закладах мають такі варіативні модулі до навчальної програми «Технології. 10-11 класи»:

Технологія бісерного плетіння на дротяній основі.

Технологія художнього різьблення по дереву.

Технологія геометричного гострокутного гуцульського різьблення.

Основи лісового господарства.

Технологія виготовлення малих архітектурних форм.

Технологія вишивання технікою мережки.

Технологія художнього набивання на тканині.

Технологія плетіння спицями

Технологія рельєфного різьблення.

Технологія розпису на склі.

Технологія соломоплетіння.

Технологія інкрустації виробів з деревини.

Технологія токарної обробки деревини.
Технологія вишивання стрічками.
Технологія виготовлення м'якої іграшки.
Технологія вишивання шовковими стрічками.
Технологія писанкарства.
Технологія клаптикового шиття (печворк).
Технологія хлібопекарського та кондитерського виробництва.
Технологія об'ємної вишивки.
Технологія виготовлення листівок.
Технологія ниткової графіки.
Технологія художньої обробки деревини випилюванням.
Технологія в'язання гачком.
Технологія дизайну інтер'єру.
Технологія пірографії (випалювання на деревині).
Технологія дизайну шкільних та офісних меблів.
Технологія ручного розпису тканини.
Технологія виготовлення штучних квітів.
Технологія ліплення.
Технологія ручного ткацтва.
Технологія виготовлення подарункових упаковок.
Технологія виготовлення дитячого одягу.
Технологія дизайну предметів інтер'єру.
Об'ємне комп'ютерне моделювання.
Технологія виготовлення виробів із сучасних деревних матеріалів.
Технологія аплікації з текстильних матеріалів та фурнітури.
Технологія виготовлення народної ляльки-оберега.
Технологія матчворку (конструювання із сірників).

Програми зазначених варіативних модулів друкуються у видавництвах «Літера ЛТД» та «Абетка нова».

Особливістю технологічного профілю є широкий перелік спеціалізацій, за якими може здійснюватися навчання:

Деревообробка.
Кулінарія.
Основи дизайну.
Агровиробництво.
Будівництво. Опоряджувальні роботи.
Енергетика.
Конструювання та моделювання одягу.
Легка промисловість.
Матеріалознавство та технологія конструкційних матеріалів.
Металообробка.
Основи бджільництва.
Технічне проектування.
Українська народна вишивка.
Художня обробка матеріалів.
Швейна справа.
Технології сільськогосподарського виробництва.

За наявності відповідного грифа Міністерства освіти і науки профільне навчання може здійснюватися за авторськими програмами з інших, не передбачених переліком спеціалізацій.

У межах технологічного профілю також можлива професійна підготовка старшокласників. Наказом Міністерства освіти і науки № 904 від 23.09.2010 р. затверджено Типові навчальні плани та Типові програми професійно-технічного навчання для учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Зазначені плани та програми розроблено з метою

узгодження Державних стандартів професійно-технічної освіти та навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів.

Професії, за якими здійснюється професійно-технічне навчання відповідно до Типових навчальних планів та Типових програм розділено за трьома групами у залежності від кількості годин, що відводиться на їх опанування.

До першої групи відносяться:

- «Продавець (з лотка, на ринку)»;
- «Водій автотранспортних засобів категорії «В»»;
- «Водій автотранспортних засобів категорії «С»»;
- «Манікюрниця»;
- «Штукатур».

На опанування зазначених професій відводиться до 480 годин навчального часу: 6 годин на тиждень в 10 та 11 класах за рахунок технологічного профілю (наказ МОН від 27.08.2010 № 834, додаток 10) та 10 робочих днів навчальної практики у 10 класі.

До другої групи відносяться:

- «Вишивальниця»;
- «Агент з організації туризму»;
- «Оператор комп'ютерного набору»;
- «Різьбяр по дереву та бересту»;
- Інтегрована професія – «Швачка, Кравець».

На опанування зазначених професій відводиться до 540 годин навчального часу: 6 годин на тиждень в 10 та 11 класах за рахунок технологічного профілю та 20 робочих днів навчальної практики у 10 класі.

До третьої групи відносяться:

- «Секретар керівника (організації, підприємства, установи)»;
- «Касир (на підприємстві, в установі, організації)»;
- «Перукар (перукар-модельєр)»;
- «Молодша медична сестра з догляду за хворими»;
- «Офіціант»;
- «Секретар-друкарка»;
- «Слюсар з ремонту автомобілів»;
- «Столяр будівельний».

На опанування зазначених професій відводиться до 680 годин навчального часу: 6 годин на тиждень в 10 та 11 класах за рахунок технологічного профілю, по 2 години на тиждень в 10 та 11 класах за рахунок варіативної складової навчальних планів та 20 робочих днів навчальної практики у 10 класі.

Збільшення часу навчальної практики передбачається тільки для професійного навчання з метою забезпечення потрібної кількості навчальних годин. Збільшення навчальної практики можна уникнути за рахунок виділення (збільшення) годин з варіативної складової навчальних планів.

У випадку, коли кількість годин на опанування професії менша передбаченої навчальними планами, рекомендуємо запроваджувати профільні курси та курси за вибором профорієнтаційного спрямування, які мають відповідний гриф Міністерства.

Здійснення професійно-технічного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах та міжшкільних навчально-виробничих комбінатах можливе і за іншими професіями, за умови дотримання вимог Державних стандартів професійно-технічної освіти.

Важливою складовою технологічної підготовки школярів є знання ними основ графічної грамоти. Вивчення курсу креслення передбачено в 11 кл. технологічного напрямку в обсязі 2 год. на тиждень.

У 8-11 кл. креслення може вивчатися як курс за вибором. Міністерством освіти і науки України рекомендовано програму “Креслення. 8-11 класи” (В.К.Сидоренко. К.: Шкільний світ, 2001), яка забезпечена підручниками „Креслення” для загальноосвітніх навчально-виховних закладів (В.К.Сидоренко. К.: Школяр, 2004).

У навчальному процесі слід користуватися підручниками, посібниками та навчально-наочними матеріалами, що мають відповідний гриф Міністерства.

Під час роботи у навчальній майстерні особливу увагу слід звертати на дотримання учнями правил безпечної роботи, виробничої санітарії й особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати із заходами попередження травматизму.

Відповідно до положення про державну підсумкову атестацію затвердженого наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту від 18.02.2008 № 94 (зі змінами) учні 11 класу складають державну підсумкову атестацію з предметів освітньої галузі «Технологія».

Зокрема, всі учні, які навчаються за технологічним профілем, складають державну підсумкову атестацію з **технологій (профільний рівень)**. У 2011/2012 навчальному році атестація здійснювалася за «Збірником завдань для державної підсумкової атестації з технологій. Частина I. II. III.» Авторі-упорядники: Ткачук І.О. та ін. – К-П.: Аксіома, 2010р., що має гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (лист від 03.02.2010р № 1/11-453).

Збірник завдань призначений для учнів, які навчаються за професійним та допрофесійним спрямуванням.

У збірнику подано завдання за такими напрямками:

- частина I: водій категорії «В», водій категорії «С», тракторист, слюсар з ремонту автомобілів;

- частина II: оператор комп'ютерного набору, секретар керівника (організації, підприємства, установи);

- частина III: кухар, швачка, перукар, продавець продовольчих товарів.

Учні складають державну підсумкову атестацію з технологій в навчальних закладах, на базі яких вони вивчали профільні предмети. Це можуть бути міжшкільні навчально-виробничі комбінати, професійно-технічні навчальні заклади, опорні загальноосвітні школи та ін. Склад комісій та порядок оформлення документації заздалегідь визначаються спільно місцевими органами управління освітою, адміністраціями закладів освіти на базі яких здійснювалося навчання та адміністраціями загальноосвітніх навчальних закладів за основним місцем навчання учнів.

Державна підсумкова атестація проводиться окремо від кваліфікаційних іспитів з присвоєння робітничої професії.

За вибором учні 11 класу, які навчалися за технологічним та інформаційно-технологічним профілями, можуть скласти державну підсумкову атестацію з **креслення**. Вона проводилася за завданнями з посібника «Збірник завдань для державної підсумкової атестації з креслення. 11 клас» (авт. Сидоренко В. К., Терещук Б. М., Дятленко С. М., Солодуха Я. Т. – К.: Центр навчально-методичної літератури, 2012).

Кожен з варіантів складається з десяти тестових завдань початкового рівня, десяти тестових завдань середнього рівня, п'яти завдань достатнього рівня і п'яти завдань високого рівня.

Запропонована система різнорівневих завдань потребує від учнів різноманітних розумових операцій, практичних умінь і навиків читання та виконання креслень, графічних зображень схем та ескізів.

Державну підсумкову атестацію з **трудового навчання (технологій)** за вибором можуть скласти всі учні 11 класів, крім тих, які навчалися за технологічним профілем. Вона проводилася за завданнями з посібника «Збірник завдань для державної підсумкової атестації з трудового навчання (Технології). 11 клас» (авт. Коберник О.М., Дятленко С.М., Лосина Н.Б.,

Мачача Т.С., Тарара А.М., Терещук Б.М., Терещук А.І., – К. Центр навчально-методичної літератури. 2012). Збірник містить тестові завдання окремо з технічних видів праці (для хлопців) та обслуговуючих видів праці (для дівчат). Якщо навчання здійснювалося в об'єднаних групах хлопців і дівчат, то, для перевірки рівня навчальних досягнень учнів, слід використовувати інтегровані завдання, які вибирає вчитель із запропонованих у цьому збірнику завдань для хлопців і дівчат. Збірник складається з двох частин, кожна з яких містить по 8 окремих варіантів з 35 різнорівневими завданнями. Зміст завдань має різні рівні складності.

У повному обсязі збірники розміщені на офіційних сайтах Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти.

Матеріали, які висвітлюють питання організації навчальної діяльності з технологій вчителі можуть почерпнути на сторінках періодичних видань та спеціалізованих сайтів:

1. Журнал «Трудова підготовка в закладах освіти» видавництва «Педагогічна преса».
2. Газета «Трудове навчання» видавництва «Шкільний світ».
3. Науково-методичний журнал «Трудове навчання в школі». Видавнича група «Основа».
4. Сайт www.trudove.org.ua.

Звертаємо увагу вчителів на те, що з 5 класу в 2013/2014 навчальному році вивчення трудового навчання за новою програмою розпочнеться.